

KRONIK

Et levnedsløb

Af CARL HERMANSEN

— Han havde arv i blodet af den gamle færøske kultur, den som fremfor noget var præget af svundne tiders Kingo-kultur, skriver tidligere kirkeminister, provst Carl Hermansen, i denne skildring af den færøske lagmand Peter Mohr Dam's levnedsløb. Det er en beretning om de vanskeligheder, Mohr Dam måtte kæmpe med gennem sin opvækst og uddannelse. Og især en beretning om hans evne til at vende vanskelighed til styrke, da han nåede posten som sit lands førstemand. — En livsbane der formede sig som et smukt eventyr.

Ved lagmand Peter Mohr Dams død blev det udtalt, at med ham var et stort menneske gået bort. Selv om det er sandt, at døden ofte forskyder perspektivet for bedømmelsen af et menneske, finder jeg ved nærmere eftertanke, at bedømmelsen er rigtig nok. Hans livshistorie var historien om skatten, der bæres i lerkar, der var historien om, hvor sandt det fremdeles er, at hvor der er vilje, er der også vej.

Hans barndom var historien om en li det ydre såre fattig barndom. Tidligt faderløs måtte hans mor bjerpe sig igennem så godt hun kunne, drengen var tidligt syg, om det var mangelsygdomme på grund af for ringe ernæring, skal jeg ikke kunne sige, men tanken ligger nær. Tidligt havde han sat sig sit mål, han ville være lærer, og trods de små kår fik han sat det igennem, at han kom på Færøernes seminarium. Det var i slutningen af den første verdenskrig, da forholdene på Færøerne var yderst vanskelige. Det kneb med belysning, og en stor lykke var det, at der drev uhyre mængder af voks i land ved en af kystene. Så kunne man støbe vokslys, men man tænke sig, hvor usselt det alligevel var for unge mennesker, der skulle læse, kun at have vokslys at arbejde ved. Og dertil kom, at selve ernæringssituationen ikke var den bedste i tiden omkring krigsafslutningen, på grund af minefaren var landet i høj grad isoleret. Og dertil kom, at han langtfra var rask. Jeg ved ikke, om det var en rygskade, eller hvad det var, men han måtte en lang tid under sin uddannelse gå med en bandage, der hindrede ham i at deltage i enhver form for idræt.

Men det karakteristiske for ham var, at han aldrig beklagede sig over dette handicap. Han var ung med de unge, trods alt det, der ville sætte ham tilbage, han gennemførte sit studium og fik sin eksamen. Nu stod vejen til lærergerningen han åben, og han begyndte på den på den o, hvor hans manddomsvirke faldt, i Tangisvåg på Suderø. Og her var det, han stiftede det færøske socialdemokrati. Det var ganske naturligt for en vågen, idealistisk indstillet mand. Han vidste af bitter erfaring, hvad fattigdom var, og hans mål var at hjælpe den fattige del af det færøske folk op i lyset. Karakteristisk for ham var det også, at hans kamp ikke var rettet mod nogen. Det var ingen vrede at udøse over rederne, han vidste godt nok, at de-

res rigdom ofte ikke var synderlig grundfæstet, i dårlige fiskeår var der krak så her og så der. Men der var hos fiskerne en ulmende misfornøjelse med deres kår her i midten af tyverne. Jeg husker engang, jeg var gået om bord i en kutter og sad i det snævre lukaf, der på én gang var fiskernes soveplads, deres spiseplads, hvor maden blev tilberedt, og stedet, hvor de våde klæder måtte tørres. Det var småt, det var ringe, det var også for ringe, men så var forholdene dengang. Og jeg mærkede, hvordan det ulmede. Se, sagde en af fiskerne, her ser du, hvordan vi lever, mens rederne og deres koner rejser ned til København og morer sig, og deres børn kan de sætte i skoler i Danmark, men hvordan tror du vore udsigter er?

Det er ikke underligt, at Peter Mohr Dam fik et stort følge, da han oprettede det færøske socialdemokrati. Man kunne måske snarere undre sig over, at det ikke var kommet før, men det havde ventet på manden, og nu var han der.

Og så dyrkede han sin egentlige ager op. Og han veg ikke fra skansen. Her møder vi atter noget, der var karakteristisk for ham: Udadtil, over for mennesker, var han bestandig den venlige, imødekommende og hjælpsomme mand. Men hvor det gjaldt principperne, veg Peter Mohr Dam aldrig en tomme. Det var ramme alvor, at han var idealist. Han skulle ikke gøre noget menneske fortræd, heller ikke en politisk modstander. Det personlige og det principielle var to forskellige ting. Og her møder vi atter et fint træk hos ham. Han omtalte aldrig sin fattige barndom, i hvert fald aldrig med bitterhed, så lidt som den på nogen måde indgik i nogen form for parti-propaganda. Alt dette, også hans trange tid i lærerskolen, var noget, der var hans eget. Men en spore blev det alt sammen til hans kamp for at afskaffe fattigdom og nedvurdering af mennesker ...

Sidste gang, jeg var sammen med Peter Mohr Dam, var nu i foråret, da han i Tórshavn talte til en forsamling af færinger og danske. Da var han på hjemmebane, for da var det idealisten, det egentlige i ham, der talte. Han fremmanede billedet af det samfund, der for ham stod som det ideelle, et samfund, hvor det var mænd af de gode viljers orden, som ledede samfundet.

Det med mænd af god vilje leder jo tanken hen på juleevangeliets ord. Og det var ikke

tilfældigt. Peter Mohr Dam ville et godt forhold mellem danske og færinger, atter her på sin måde den kompromisløse, færinger var færinger, og danske var danske, men med dette anerkendt, måtte de to folk, som begge hørte til de små, kunne finde hinanden i frugtbar samarbejde. Men klangen af juleevangeliets ord var ikke tilfældigt, han havde arv i blodet af den gamle færøske kultur, den, som fremfor noget var præget af svundne tiders Kingo-kultur. Det var ikke den gamle socialistmarch' toner, der genlød hos ham, om præsterne, der fører os frem til pole af svovl på den yderste tid, hvis ikke vi offer til dem, dertil kendte han forholdene for godt og vidste, at den færøske kirke ikke var en institution, der stod på de besiddendes side imod de fattige. Det gjaldt om ham, det, som Bjørnson siger om den norske bonde, at for bonden står kirken på et højt sted.

Peter Mohr Dam blev 70 år. På en måde er det mærkeligt, at han blev så gammel, plaget af sygdom, som han havde været siden sin barndom, ånden var ukuelig, men legemet var skrøbeligt. Og dog syntes jeg ikke, han så gammel ud, da jeg så ham i maj, der var værdighed, der var pondus over ham, og talen havde både kraft og glød, nedbrydningen må være kommet brat og med styrke.

Som H. C. Andersen kunne han have kaldt sin livsbane for »Mit livs eventyr«. For det var et eventyr, at denne sygdomsprægede fattige dreng skulle ende som sit lands førstemand. I hvor høj grad han var det, viser den kendsgerning, at hverken hans parti eller de andre synes at have nogen, som i øjeblikket kan erstatte ham.

Men der er også en anden lighed mellem ham og H. C. Andersen. Da H. C. Andersen var en fattig, oploben dreng i Odense, var der jo en kone, som spædede, at for ham skulle Odense By engang illumineres. Jeg kom til at tænke på det på Peter Mohr Dams begravelsesdag d. 12. november fra kirken i Tangisvåg, hvor Færøernes biskop forrettede tjenesten, hvor den danske regering var repræsenteret, og der blev vist hyldet og hæder fra alle grene af det færøske samfund.

Jeg tænker ikke mindst på det, at der på begravelsesdagen blev flaget på halv stang fra alle den danske stats etableringer, lige fra Christiansborg og til posthuset og havnen i Skagen.

Jo, det var da virkelig noget, som den fattige dreng aldrig nogen sinde havde drømt om. Det var smukt, — det var så rigtigt.

Og så strejfer tanken de mange millioner, der nu yderligere skal sættes ind til støtte af ungdom under uddannelse.

Da Peter Mohr Dam gik på Færøernes seminarium i 1920 og måtte hutle sig igennem, var der ikke så meget som en femøre til ham. Men som jeg foran har sagt, blev han et stort eksempel på, at hvor der er vilje, er der vej, selv om den var trang, så kom stjernerne til at skinne over den, og der kom til at stå et: »Ikke forgæves«

Vit hava altíð á goymslu
alt tilfar til

blikksmíð
sanitet
hitaverk

DEMICH

Tlf. 1072 - Tórshavn

Verður seynt um

alt landið

Spinnid i Gøtu

tygum fáa gott tógv, og skjóta avgreiðslu.

Vit keypa óvaskaða og vaskaða ull og selja øll sløg av færøyskum tógvi.

TØTINGARVIRKIÐ

v/ Ólavur Gregersen — tlf. 20 i Gøtu

Tryggingarsambandið FØROYAR

Føroya Kriggstrygging	Tlf. 1090
Føroya Sjóvátrygging	- 1090
Føroya Brunatrygging	- 1098
Føroya Vanlukkutrygging	- 1466

Vit tryggja:

Bátar, skip, vørur, hús, innbúgv, akfør o. a.

Føroyingar eiga at tryggja í landsins egnu trygging.

FÆRØSK MARGARJNE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

over vejens afslutning, vel det største, der kan siges.

Mon der af nutidens ungdom kan skabes sådanne stærke, mål bevidste mænd af samme art som den, der trods polnatternes øde, mænd af den art, som også Peter Mohr Dam tilhørte, der virkelig gjorde kaptein Scotts motto for hans sydpols-ekspedition: At søge, at kæmpe, og aldrig give op.

Carl Hermansen.

ARBEIDSTÖL
STOYFICÓDS
TIMBUR
BYGGITILFAR
JFK
Telefon: 5148 - 5265
Telgr.: Kjelbro, Klakksvík
Telex 20

KLAKKSVÍKAR
TIMBURHANDIL

PI. J. F. KJØLBRO

